

Nr 679

Av herr Edström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 104, angående ökad utbildning av läkare, tandläkare, m. m.

(Lika lydande med motion nr 821 i Andra kammaren)

De utredningar som legat till grund för propositionens avsnitt om ökad utbildning av tandläkare m. m. har på många punkter mött kritik och av flera remissinstanser betecknats som bristfälliga. Särskilt hårt har kritiken drabbat förslagen om tandläkarhögskolornas inbyggnad i undervisnings-sjukhus, varigenom ett dubbelt huvudmannaskap för tandläkarhögskolorna skulle uppkomma, samt om patientrekrytering till dessa högskolor övervägande skulle ske genom interna sjukhusremisser. Helt naturligt har den debatt som i anslutning därtill uppstått, främst i pressen men även något i riksdagen, främst kommit att syssla med dessa centrala problem.

Detta har i viss mån undanskymt det faktum att även andra delar av utredningarna varit föremål för välmotiverad kritik. Sålunda har från ett flertal odontologiska remissinstanser påtalats den betydande nedskärning av lärarstaben i förhållande till de nuvarande förhållandena vid tandläkarhögskolorna som föreslagits. Detta skulle medföra försvagning och splitt-ring av undervisningen inom de centrala odontologiska ämnena. Propositionen har emellertid avvisat denna kritik och följt utredningsförslaget.

Tandvårdsbehovet förorsakas till övervägande delen av två sjukdomar, karies och paradentalsjukdomar. Karies och dess följd tillstånd svarar för största delen av tandvårdsbehovet, enligt överslagsberäkningar 80—90 %, paradentalsjukdomarna, som ofta är allvarligare, för huvuddelen av återstoden.

Dessa sjukdomars orsaker är emellertid så pass utredda, att de är tillgängliga såväl för symtomatisk behandling som i viss utsträckning för kausal behandling (d. v. s. behandling riktad mot sjukdomsorsaken) och förebyggande åtgärder. Sjukdomsförebyggande blir alltmer huvudlinjen i vår tids hälso- och sjukvård. Särskilt gäller detta de s. k. folksjukdomarna, till vilka karies och paradentalsjukdomar hör. Beträffande karies, vars uppkomstmekanism i viss utsträckning klarlagts, torde målforskningen redan ha funnit vissa framkomliga vägar. Paradentalsjukdomarna är icke i samma utsträckning orsaksmässigt utredda. Dessa kräver därför fortfarande i än större utsträckning grundforskning, som även på svensk botten bör stå i nivå med framskjuten internationell forskning. Under inga omständigheter kan det vara riktigt att starkt utbygga och differentiera re-

surserna för symptomatisk behandling av dessa tandsjukdomar på bekostnad av forskning och undervisning med sikte lagt på att finna bättre profylax och kausal terapi.

Försämring av grundforskning och profylaktisk målforskning är emellertid vad ett genomförande av utredningarnas förslag leder till. Det talas i dessa mycket om begreppet tandsjukvård men knappast något om tandhälsovård, vilken dock bör utgöra viktigaste riktpunkt för framtiden. Propositionens förslag beträffande ämnena kariologi och parodontologi följer tyvärr här dessa utredningar, i det att för kariologien den ena av de två tjänsterna för kvalificerade forskare, laboraturen, föreslås försvinna, medan för parodontologien endast en laboratur föreslås. För sloandet av laboraturen i kariologi anföres som huvudmotiv, att fantomkursen i detta ämne beräknas bli överförd till ett nytt ämne, (odontologisk) teknologi. Denna motivering synes vara konstruktion, då laboratorerna i karieslära (kariologi) veterligen icke haft någon befattning med fantomkurserna på senaste åtminstone 15 år. Forskning och undervisning med särskilt sikte på tidig behandling och förebyggande av karies motiverar här väl två högkvalificerade tjänster, en professur och en laboratur, inom området kariologi. Detta gäller även om ett ur många synpunkter välmotiverat särskilt målforskningsinstitut för kariesprofylax skulle komma till stånd enligt en utredning som begärts i en motion vid årets riksdag.

Parodontologien föreslås fortfarande förbli splittrad på två avdelningar, dels den nybildade egentliga parodontologiavdelningen, dels den avdelning för bettanalys och parodontoprotetik, som fungerat sedan cirka 15 år. Detta måste anses som försvagande för ämnet ur såväl praktisk som ekonomisk synpunkt. Parodontalsjukdomarnas problem bör omhändertagas av en enhetlig avdelning med en professor som chef. I en framtid, när forskningen på området hunnit längre och fått flera företrädare inom landet än som för närvarande är fallet, torde jämväl parodontologien kräva ytterligare personell förstärkning.

Beträffande protetiken bör det framhållas, att ej heller laboraturen i detta ämne är avsedd för elementär fantomundervisning utan enligt statuterna skall ägnas åt kvalificerad klinisk undervisning. Överförandet av fantomkurserna i protetik till teknologiämnet kan därför ej tagas till intäkt för ett indragande av denna tjänst. Senstadierna av både karies och parodontalsjukdomar kommer under överskådlig framtid att kräva stora behandlingsinsatser, icke minst på grund av det ökande antalet åldringar inom befolkningen och därmed ökat antal svåra sådana sjukdomsfall. För undervisning och forskning på protetikens område innebär detta liksom det ökade hänsynstagandet till biologiskt-funktionella faktorer avsevärt större krav och fler arbetsuppgifter än hittills.

Den forskning rörande tandorganets båda huvudsjukdomar, karies och parodontopatierna, som lett till de största framstegen under senare år och som synes komma att ge den bästa utdelningen i form av ökade möjligheter till bättre förebyggande och till mer effektiv kausal behandling i fram-

tiden, har i största utsträckning utnyttjat biokemisk och mikrobiologisk metodik. Det är därför angeläget att laboratorierna för sådan forskning blir väl tillgodosedda. Detta har även i motsats till utredningarna framhållits av flera remissinstanser. Utredningarna har givit oral mikrobiologi (= munnens mikrobiologi) påfallande svag ställning, medan oral biokemi över huvud taget icke omnämnts. Propositionen följer här utredningarna. Dessa laboratorier bör emellertid med hänsyn till sina viktiga vetenskapliga uppgifter ges goda resurser och ledas av välkvalificerade forskare. Enligt propositionen skulle odontologien fortfarande komma att sakna egna laboratorier i biokemi och mikrobiologi. Sådana tjänster har emellertid länge varit ett krav från odontologisk sida och även förordats av de medicinska fakulteterna i Göteborg och Lund.

Det är vår övertygelse att ovan föreslagna förbättringar av personalstaterna är rationella och kan väntas lämna god avkastning i form av intensifierad forskning och förbättrad undervisning med sikte på bättre förebyggande och effektivare kausal behandling av tandsjukdomarna. Det är likaledes vår uppfattning att en översyn och utökning av den i propositionen föreslagna lärarstaten är av behovet påkallad.

Den forcerade utbyggnaden av tandläkarhögskolan i Umeå medför svårigheter att nu genomföra ovan föreslagna förbättringar. Omedelbar utredning bör emellertid igångsättas för ett successivt genomförande av desamma. Särskilt angeläget är det att Göteborgshögskolans organisation icke kontureras förrän så skett. Att för utrednings- och planeringsarbetet för en kommande tandläkarhögskola i Göteborg redan nu fastställa vilka riktlinjer som bör följas synes därför dels med hänsyn till ovannämnd fackmannakritik, dels med hänsyn till den vetenskapliga forskningens snabba utveckling knappast lämpligt. Motsvarande gäller i fråga om den för Umeå föreslagna tandteknikerskolan i förhållande till övrig tandteknikerutbildning i landet.

Det torde vidare böra framhållas, att departementschefens uttalande: »En lokalmässig anknytning av tandläkarhögskolornas kliniska verksamhet till i första hand undervisningssjukhus synes mig därför i princip följdriktig», till vilket vi i princip kan ansluta oss, ej får tolkas så att en tandläkarhögskola nödvändigt måste ligga inom ett sjukhusområde, utan endast så att den bör ligga i omedelbar närhet av ett undervisningssjukhus.

Under åberopande av det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta,

a) att organisationsplanen för tandläkarhögskolan i Umeå, inklusive tandteknikerutbildningen, fastställes på sätt föreslagits i propositionen med understrykande av att den måste ses som ett stadium i en levande utveckling och icke fastställes såsom norm för kommande tandläkarhögskolor i övrigt, vilkas organisation bör följa den tid, vid vilka de upprättas,

b) att frågan om personalstat, ämnesfördelning och studieplan för kommande högskolor blir föremål för förnyad

utredning bl. a. under beaktande av här ovan anförda synpunkter samt

c) att dessa senare, i den mån det är möjligt, beaktas även vid nu pågående organisation av tandläkarhögskolan i Umeå samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om kompletterande förslag i detta ärende.

Stockholm den 10 april 1962

Gunnar Edström

Rolf Kaijser

Ivan Svanström

Margareta Nordström

Per-Eric Ringaby

Eric Källqvist

Nils-Eric Gustafsson